

Bas HaChacham b'Rosh Pinah

Dec. 25, 1994

1) Cases that happened in Israel

שו"ת בית רידב"ז סימן כז

תשובה להרב הגדול החר"ף ובקי בח"ת יר"א מרבים כש"מ חכם יוסף מרדכי הלוי ידיד ס"ט מק' אהלו בארם צובה המפורסם בין החכמים לשבח שליט"א. ע"ד השאלה בראש פנה בהבתולה מ' מרים תלא בת החכם כמו"ה מרדכי פלאגי נ"י קבלה קדושים מהבחור נעים הי"ו בן ה"ר ניסים סומאן הי"ו (ספרדים) ואביה שסמר שערות בשרו הכחיש הדבר. ובאו לדין בפני הרב דראש פנה והרב קיבל העדים, וקיבל עדותו ולא חקר את העדים בדו"ת. וגם קבלת עדות היתה בין השמשות סמוך לחשיכה וגם הי' הקבלה שלא בפני הנערה. ואח"כ ישבו ב"ד שלם בצרף הרב דראש פנה הנ"ל וכולם ביחד שלחו אחרי העדים ואחרי הנערה והתחילו לתקור /לחקור/ עדותם ויצא כך שהעד סלים גנין נ"י העיד בתורת עדות שהלכו המקדש והנערה בדרך והנה בקשה ממנו שתי דברים ובפניו הוציא המקדש הנ"ל רבע מגידי מחיקו ואמר לה הרי את מקדשת לי כסף מטבע זו וכו'. והי' מדבר עמה בתחלה בענין הקידושין. והעד השני אמר שלא ראה ולא שמע ולא ידע מכל אלה. ושאלו אותו הב"ד כיצד אמרת אז לפני הרב נ"י שקידשה קדושין גמורים והשיב שהי' אז שכור והבתולה ג"כ מכחשת כל המעשה, ובאיזה ימים עמדו אח"כ פעם שני לדין לפני הב"ד. והנה העד סלים גנין העיד בפירושו שבמקום הנ"ל אמר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה כדת משה וישראל, והעד השני אמר שלא ראה ולא שמע ואמר לו הב"ד בכח תוה"ק שיעיד עדות נאמנה דברים כהויתן והוא השיב וקלל א"ע בתוה"ק שלא ידע כלום ושאלו אותו מדוע העדת בפני הרב דראש פנה שנתקדשה. השיב שהי' שכור ושוטה, ע"כ תוכן המעשה והשאלה.

והנה כ"ת נ"י כתב קונטרס ארוך ורחב ידיים ומנגח צפונה וימה בכל פרט ופרט מלשון הקידושין ומקבלת העדות הראשונה שהי' שלא בפני הבע"ד, וגם בלא דו"ח וגם הספק של בין השמשות ומביא כל השיטות וספרי שו"ת רבים מאד והרבה לפלפל בדבריהם ז"ל. ומסיק להקל מכה ס"ס ומכ"ש כו"כ ספיקות שמביא בשם השו"ת הנ"ל כגון האיסור של קידושין שלא בפני עשרה וכן בעדות של ע"ה. וכתב אעפ"י שהספרדים היו פוסקין הכל כמרן הב"י ז"ל מ"מ בדיני אישות נוהגין לחוש לפסק הרמ"א ז"ל, וכל דברי קונטרסו הארוך מפיקים טעם, ומבקש ממני לעיין בזה ולהגיד לו את דעתי בזה בע"ה החונן לאדם דעת.

תשובה הנני העני ממש ובתורה ועני בספרים, והספרים שהביא כ"ת נ"י אין אחד בגבולי, וגם איזה ספרים מגדולי הדור שמביא כ"ת נ"י אשר בעו"ה לא זכיתי לשמוע אף שם קדשם זי"ע - אולם עכ"ז אשיב לו מה שחנני ה' ית"ש ברחמי החונן לאדם דעת, ומה' אבקש שיעזרני. שלא אכשל ח"ו בדבר הלכה

...וע"כ לפ"ז אין כאן אפילו ע"א, וכיון שהגיד בקבלת עדות ראשונה לשון זה שאינו כלל לשון קידושין לא מהימן עוד בקבלת עדות שני לעשות לשון קדושין, ואפילו לדעת התוס' דסבירא לי' דמהימן לומר שטעה הנ"מ על עצמו אדם נאמן אפילו בהרגש דק משא"כ על אחרים גם התוס' ז"ל מודים, ובאמר לשון שאינו משמע לשון קדושין לא מהני אפילו במדבר עמה על עסקי קדושין כדאיתא במס' קדושין ד' ו' ע"א וכמו שכל כ"ת נ"י.

...ולא גזר רחמנא אלא בנושא עון דאיחור"מ אבל באינו נושא עון שפיר חו"מ, כי מדוע לא יהי' התקנה לתקן להגיד האמת עכשיו מה שהי' לו לומר בתחלה, ונמצא דלא נשאר רק ע"א לבד. וע"א בהכחשה לאו כלום הוא ואפילו שאומר שהי' עמו עוד העד השני כיון דהשני מכחישו לאו כלום הוא כמו שכל כ"ת נ"י מכמה ספרי שו"ת ובאמת כן מוכח ממס' כתובות ד' ע"ב ע"א עיי"ש ואולי הספרים הנ"ל מביאין הגמ' הזאת... ובל"ס שהבתולה הזאת מותרת להנשא לכל גבר...

ומה שכתב כ"ת נ"י אע"ג דהספרדים הי"ו קיבלו לפסוק כמרן ז"ל הוא הב"י ז"ל מ"מ בעניני אישות חוששין גם לדעת הרמ"א ז"ל כמ"ש בס' חיים ושלום. ובס' משאת משה ז"ל, ורצה כ"ת נ"י לחדש בנ"ד כיון דלא הוי כולם מומחים לא חשוב קבלת עדות משום דכן ס"ל למרן ז"ל הוא הב"י ז"ל, ואע"ג דבעניני אישות חוששין לדעת הרמ"א ז"ל הנ"מ בעניני אישות ממש, אבל מה שנחלקו בעניני ממונות כגון בה' עדות ונמשך מזה גם בה' אישות בזה פסקינן כמרן ז"ל, לא נראה לפענ"ד החילוק הזה, דנהי דבממונא הנמשך מזה לאישות יש לכם לפסוק כמרן ז"ל הנ"מ בעניני גנין דאם לדעת מרן ז"ל לא קנה הממון ולא מהני יאוש, או שינוי רשות וכדומה אם קידש אח"כ אשה בזה הממון יש לכם לפסוק כמרן ז"ל אפילו לקולא דאינה מקודשת בזה הממון. והוא משום דכיון במדינות הספרדים הי"ו באמת לא קנה המעות כי כן קבלתם על עצמיכם וממילא אליבא דדינא לא קנה המעות לד"ה, משא"כ בפלוגתא בה' עדות גופי' אם זה חשוב עדות או לא בזה לא תוכלו להקל כי כל ישראל מחותנים זל"ז וב"ש וב"ה מודיעים ופרשי כדאיתא בגמ' אבל כיון דלא מודיעים ואנחנו כולנו משדכים בינינו צריכין אתם להחמיר כדעת הרמ"א ז"ל כי כולנו בני אבות הק' ואין לעשות ריחוק בינינו בעניני השידוכין כי קרובים אנחנו עצמינו בשרינו כולנו, ואך מרוב עתים וימים בעוה"ר באריכות הגלות נתרחקנו במלבושים וביחוד בהכתב והלשון כי נתפזרנו בעו"ה בכל קצוי תבל זה למזרח וזה למערב ונתבלבלו הלשונות של חול גם במבטא של לשון הקודש יש נפ"מ (וקרוב לומר שהמבטא של לה"ק אצליכם מתוקנת יותר יען שאנחנו בעו"ה נדדנו כמה פעמים מגולה אל גולה גלות אחר גלות יותר מכם ע"כ יש להאמין שהמבטא של לה"ק אצליכם מתוקנת הרבה יותר) אבל זולת זה אין שום הבדל בינינו כלל כי כולנו עובדים לאל אחד ומחזיקים בתורתנו הק' תורה שבכתב ושבע"פ ומשדכן בינינו ע"כ בעניני פלוגתא בעניני אישות והמסתעפים לזה יש להחמיר, וה' ירחם עלינו וישלח לנו גואל צדק ויקבץ פזורינו מכל ד' קצות תבל לארצנו הק' אז יגיל יעקב ישמח ישראל אמן. ידידו דו"ש וש"ת ומברכך.

להתיר עכ"ל לא אמנע מלכתוב מה שיש עוד בהתיר
הנערה הזאת כי הנה הרב פני ילחק שם הביא משם
הגאון שער אשר בס"ל לא דף ל"ה ע"א וז"ל הו איכא
ריעותי אחרתי אימתני החקופה בהגך תרי שהי אפילו
שיהי שניהם כשרים גמורים כיון שהזומנו לכך לקדש
שלא בפני יו"ד מושראל וזוה נפסלו לעדות מלך חומר
ההסכמה הידועה שהובאה במוהרש"ד"ם בח' חה"ע סי'
כ"א ובשאר מהשיבותיו כו' וסוף דבר ספקא הוי אם
נפסלו העדים באוהה שעה והקידושין בטלין או לא
וגם מלך המקדש עלמו איכא ריעותי אחרתי שבוין
שעבר על החרם ומהסכמה הופקעו הקידושין לנמרי
כמ"ס מוהר"י ז"ל רב ז"ל דודאי כשחקנו החכמים התקנה
לא היחה כוונתם אלא לאפקועי הקידושין דאל"כ מה
הועילו בהקנתם והרבה מרבני האחרונים נמשכו אחריהם
ותפסו אותו לס' אחר כו' באופן דמלך ההסכמה יש
לנו תרי ספיקי גמורים לעשות ס"ם ולבטל הקידושין
כו' יעו"ש א"כ בגדון דידן נמי שלא היו הקידושין
בעשרה איכא למיעבד הני תרי ספיקי א"כ בגדון דידן
הרי נעשה שיהא ספיקי להתיר מה שלא נמלא לשום
פוסק שילכיד לכל זה ואפילו על דה היחיד טוב ומי
שרולה להחמיר בכ"ז עתיד ליתן את הדין ועובר על
מה שאמרו צירושלמי כשם שאסור להתיר את האיכור
כך אסור לאסור את המותר ולמה נלכיד נע לפניה
וילא כוזה תקלות עוזה דחומר דהתי לדי קולא היא
ובמו שצכה"ג כחב הכ"י משם הרשב"א בס"י מ"ב על
הלמיד אחד שרלה להחמיר וכעם עליו וכ' שהיא רעה
חולה שיהעלל פריץ אחד אכונה ישראל החשובות
כדי להוליח מהם ממון כו' ואם מפני חומר חומר
דהתי לדי קולא הוא לענין אם יקדשה אחר או
אם יקדש זה אחוהה כו' יעו"ש ועיין בתשובות
ריח שדה סי' כ' דף ס"ו איך שיהיה בכה"ג אין להחמיר
ואסור להחמיר מהנך תרי טעמי אי משום שלא להחמיר
ביד הפריצים שלא יחשלוו בכנות ישראל ומהנך טעמא
אפילו אם איכא מן הדין דה להחמיר אפ"ה אין להחמיר
והכי כחב ג"כ מוהרש"ד"ם בהדיא בח"ב בס"י רס"ה
דף קס"ז עמוד ד' שכ' שם וז"ל ואני אומר כי מן
הדין הגמור היה ראוי כדי לבטל עלת רשעים שצדברים
יותר חמורים מזה ראוי שלא לחוש עליהם כדי שלא
יחרוך רמיה לידו להיזקן שלא להתחבר ביד ריקס
ופוחים להטיל עלילות על בנות ישראל להיזקן כשבויות
חרב כו' יעו"ש הרי בהדיא אף במקום שיש דה להחמיר
אפ"ה אין להחמיר בכה"ג מהך טעמא כ"ש בגדון דידן
דליכא שים דה להחמיר כלל ועיקר ומי שמחמיר להלכיד
נע עתיד ליתן את הדין מהך טעמא ועוד דחומר
דהתי לדי קולא וכנ"ל משם הרשב"א ובענין החרם

והנה ה' הוא היודע שכמה פעמים דתיה אזי
הנערה הזאת שאני חפץ להטפל בענין זה ובפרט
שהוא בענין ערוה החמורה מאוד ומי אכני לבא בארסת
שפטים להבין ולהורות ולקבוע הלכה לדורות אף אחר
שהפליג ומילה פני מחוד ההוא אחר יקוב הדין את
ההר אם ביהו לריבה נע כפי דין חורבנו הק' שחשנה
הרי היא מוכנת לקבל הנע כי העם אינה חפלה בבחור
זה בשום אופן ואם אינה לריבה נע עש"י הדין או
והלכה והיתה לזים אחר למלאו לה זיווג גאה לפי כבודה
כי אינה חפלה לקבל נע על מנן לפנים את עלמה
להחזיק הקול שעתה כמעשה המוולגים שקבלה קידושין
במדבר דרך פדיות ושלא בפני יו"ד אגשים מושראל
וגם לפסול את עלמה מן ההגונה על כן לא יכולתי
להחפיק להשיב פניו ריקס מלכתוב שתי שורות בהתיר
הנערה הזאת שיכולה להתנסח לכל גבר דהילכין בלתי
נע ועל ה' נשענתי להיות עם פי שלא אכשל בדבר
הלכה אמן :

שהמקדש בפני ע"א אין חוששין לקידושיו כלל ואף לפי
מה שכתב ופ"ים הרמ"א שם דים החמירין אם מקדש
לפני ע"א אם שניהם מודים אבל אם אי' מנחיש אין
לחוש כו' יעו"ש ובודאי דכן ראוי להורות לחוש לחומר
כדברי רמ"א ז"ל אף לדין שקבלנו לפסוק כמחן ז"ל
עכ"ל בזה לא קבלנו להקל וכמו שכן האריך להוכיח
בס' חיים ושלוש בס"י כ"ב דף מ"ג ע"ב כיעו"ש
אפ"ה בגדון דידן שהיא מנחשת הקידושין אין להחמיר
כלל אפילו לדעת הרמ"א ז"ל וכ"ת אבתי דילמא ע"כ
עוד בה מלך אחר ומטעמים אחרים אין לכמוך על
קבלת עדות זו בכדי שנאמר שאין העדים יכולין לחזור
בהם עוד אחר קבלת עדות זו דכמה ריעושות איכא
בקבלת עדות זו שקבל הרב עוררום חדא שהעדות היתה
שלא בפני הנערה המקדשת ועוד שהיתה קבלת
העדות בין השמחות סמוך לחשיכה ועוד שלא תקר
את העדים כמו שנחברר לנו כ"ז וגם הרב עוררום
מורה בזה והמסדר קבלת העדות קילר בזה כמה
שירוע לנו אלא דנהי משום ריעושת חדא מהנך ריעושות
דכתיבנא אין לפסול קבלת עדות זו דאי משום שנחקבלה
עלמו מוכח כן ועם לקרר וא"כ רוחא שמעתתא ואיכא
לעשות ס"ם בפשיטות ולפסול הך קבלת עדות שנהקבלה
לפני הרב עוררום ס' דילמא בעינן שמהיה קבלת
העדות בפני בע"ד וכל זמן שלא נחקבלה בפני בע"ד
יכול העד לחזור בו ואה"ל דלא בעינן שיהיה בפני
בע"ד דילמא הלכה כהנך רבוותא דס"ל דבעידי קידושין
בעינן דרישה ומקירה וכיון דלא נעשה דרישה ומקירה
יכול העד לחזור בו וא"כ מכת הקר הרי ספיקי אחריו
דקבלת עדות זו לא מהניא וחורת העד חורה היא
וממילא הקידושין בטלין דלא הו אלא בפני ע"א וע"א
בהנחשה לאו כלום הוא אליבא דכו"ע ומכ"ש בלירוף
שנחקבלה העדות סמוך לחשיכה ואף אי לא חשבינן
ליה לספק לסניף מיהא הוי ועוד יש ללרף ספקא
אחריתי ולמיעבד תלתא ספיקי בשופי שהרי העדים
הנ"ל הם ע"ה גמורים ואינם לא במקרא ולא במשנה
ולא בדרך ארץ וכבר ידוע מה שג' הרמב"ם בפ"א

וכנז"ל ואעפ"י שראיות הללו צדקות הן כשמש להחזיר
 אפ"ה מיראי הוראה אני שאין לסמוך על דעתי בזה
 אס לא יסכימו עמי שני גדולי הדור ולפחות שיהיה
 אחד מגדולי הדור המופלג בחכמה והרי הגאון רמ"א
 בס"י י"ב דף כ"ב ע"ג ש"כ שם וז"ל אך יש לחוש בנדון
 רידן למה שחש מהרא"י ז"ל בכתביו ס"י רכ"ב וכ'
 לבסוף דאס לא יסכימו עמו אחרים אע"פ דאיה ליה
 ראיות צדקות להחזיר כו' לכן יהיו דבריו בטלים כו'
 וזה מלינו בהרבה תשובות מהר"מ ש"כ דאס לא
 יסכימו רבותיו עמו יהיו דבריו בטלים לכן גם אנחנו
 החתומים לא נסאוך אדעתיהו להחזירה לבעלה אס
 לא יסכימו עמנו שני הופסי ישיבות כו' יעו"ש ואס
 גאוני עולם יראים להתיר דבר הצדוק להס אס לא ע"י
 זירוף חכמים כ"ס אנן יהמי דיתמי כו' כהנתי
 לראייה ביד אני הבט שאני הוא מן המתירים ואומר
 הכני אך בתנאי אס יסכים עמי חד מגדולי הדור ואח"כ
 הסכים על דברי הגאון רידב"ז כמו שבאה תשו'
 צביה רידב"ז בס"י כ"ה :

וע"ז חתמתי שמי העבד העובד לאל יחיד

יוסף מרדכי יריד הלוי ס"ט

2) Aside – R' Moshe Feinstein

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן צ

בהרחקות שאסרו באשתו נדה אם אסור בשאר נשים א' דר"ח אלול תשי"ג מע"כ ידידי הרב ר' אברהם שליט"א.
 הנה האיסורים שאסרו בהרחקות שבין איש לאשתו בימי נדתה הוא רק באשתו משום שרגיל בה ולא יבואו לעשות כהרגלם גם
 בביאה אבל בשאר נשים ליכא הרחקות אלו אם ליכא איסור יחוד וליכא נגיעה דרך חבה ואף דברים של חבה כאכילה בקערה
 אחת שיש אוסרין באה"ע ס"י כ"א סעי' ד' ברמ"א מסיק הרמ"א דנוהגין להקל עיי"ש וכמוכן באופן שאין לחוש שמחמת זה יבא
 להרהור.

וברוצים פנוי ופנויה להכיר זה את זה לתכלית נישואין אם ימצאו חן אם רשאים לשכור שני חדרי לינה בבית אחד שגם בעל"ב
 ואשתו דרים שם, הנה אם יודיעו זה להבעה"ב ואשתו שאינם איש ואשתו יש להקל אבל כשלא הודיעו להם שאפשר שיחשבו
 שהם איש ואשתו לא יועיל ואסור אף ששכרו חדרים מיוחדים שהרי לא ישמרום ולא יתביישו מהם להתייחד וכדומה
 ובדבר אם תהא רשאה לבשל גם בעדו נראה שאין בזה חשש איסור לכו"ע כי אף שאין משתמשין באשה, הרי הוא שמוש גם של
 שפחות שבזה ליכא איסור אף אם עושה בחנם.

וזהו לענין מדת הדין אבל למעשה אין זה כדאי לעשות כי אין להתחכם הרבה והאשה שמוצאת חן במראיה ובמשפחתה ושמועתה
 טובה שהיא שומרת דת יש לסמוך ולישא אותה בתקוה שהיא המזומנת לו מן השמים ואין צריך לבחון אותה מתחלה וגם שלא
 יועיל כי אין הבחנה זו כלום ותמים תהיה עם ה' כתיב. ידיו, משה פיינשטיין.